

საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემია

ქართული ენციკლოპედიის ი. აბაშიძის სახელობის მთავარი სამეცნიერო რედაქცია

ერუშეთის საეპისკოპოსო

ერუშეთის საეპისკოპოსო, ეპარქია შუა საუკუნეების საქართველოში, ისტორიულ არტაანის მხარეში. ლეონტი მროველის ცნობით, ქრისტიანობის მიღებისთანავე მირიან მეფემ (IV ს.) რომის იმპერატორ კონსტანტინეს სთხოვა, საქართველოში გამოეგზავნა მღვდლები და ეკლესიათა მშენებლები. მან ეპისკოპოსი იოვანე დავალებით გამოგზავნა, რათა აეგო ქართლში ეკლესიები იქ, სადაც საჭიროდ ჩათვლიდა. პირველი ეკლესია მათ ერუშეთში ააშენეს. აქ დატოვეს განძის ნაწილი და უფლის სამსჯვალნი, რ-ითაც ქრისტე მიაღურსმეს ჯვარცმის დროს. ამან თავიდანვე გაზარდა ერუშეთის ეკლესიის ავტორიტეტი. მის მშენებლობასა და შემკობას შეენია მეფე მირდატ ბაქარის ძე (IV ს. 60-70-იანი წლები). ჯუანშერის (XI ს.) ცნობით, ვახტანგ გორგასალს (V ს.) საეპისკოპოსოთა დაარსებისას ერთი ეპისკოპოსი დაუსვამს „არტან ერუშეთს“. ვახუშტი ბატონიშვილის (XVIII ს.) განმარტებით ერუშენელი ეპისკოპოსი ყოფილა მწყემსი ერუშეთისა და არტანისა, მტკვრის დას-ით. ჯუანშერის ცნობით, ბიზანტიელმა იმპერატორმა ჰერაკლემ საქართველოში ლაშქრობის შემდეგ (628), მიუხედავად ადარნასე ქართლის მთავრის ვედრებისა, მაინც წაიღო ერუშეთის ეკლესიის სინძინდე – უფლის სამსჯვალნი. IX ს-ში ერუშენელი ეპისკოპოსი ერთ-ერთი აქტ. მონაწილე იყო გვარამ (გუარამ) მამფლის მიერ ჯავახეთში მოწვეული საეკლ. კრებისა, სადაც ქართლის კათოლიკოსის არჩევის საკითხი წყდებოდა. XIII ს-ში დარბაზობის დროს ქართველ მღვდელმთავართა შორის ერუშენელს ეჭირა XV, ხოლო XVI ს. სამხრ. საქართვე. ეპისკოპოსთა შორის – VIII ადგილი. XVI ს. დასაწყისის ერთი საბუთის მიხედვით, ერუშენელის სამწყსო მოიცავდა მტკვრის მარცხენა სანაპირო არტანს კოლის საზღვრამდე. XVI ს. 70-იან წლებში ოსმალთა შემოსევისას მგელციხის გმირულ დამცველთა შორის მოხსენიებულია ერუშენელი ბერი. ოსმალთა მიერ სამხრ. საქართვე. დაპყრობის (XVI ს.) შემდეგ ე. ს. მოიშალა. „გურჯისტანის ვილაიეთის დიდი დავთრის“ (XVI ს.) მიხედვით, სოფ. ერუშეთი (ორუშეთად სახეცვლილი) შედიოდა დიდი არტაანის ლივის ტყიან რ-ნში, იქ მაშინ 28 კომლი ქართველ. ცხოვრობდა, რ-თაც 3 თვალი წისქვილი,

ერთი თვალი ზეთსახდელი ჰქონდათ და იხდიდნენ წლიურ გადასახადს 12000 ახრის ოდენობით.

წყარო: ქართლის ცხოვრება, ს. ყაუხჩიშვილის გამოც., ტ. 1, თბ., 1955; ძველი ქართული აგიოგრაფიული ლიტერატურის ძეგლები, ილ. აბულაძის რედ., წგ. 1, თბ., 1963; ჯიქია ს., გურჯისტანის ვილაიეთის დიდი დავთარი, წგ. 2, თბ., 1941.

ლიტ.: ბ ე რ ძ ე ნ ი შ ვ ი ლ ი დ., ნარკვევები საქართველოს ისტორიული გეოგრაფიიდან. ზემო ქართლი, თბ., 1985.

დ. ბერძენიშვილი
